

SCENARIUSZ LEKCJI MUZEALNEJ: TAJEMNICE JEDYNEGO W POLSCE OBRAZU VAN GOGHA | KLASY 7-8 (14–15 LAT) | 50–60 MIN

WSTĘP – rozmowa na rozgrzewkę

a) gdzie mieści się wystawa?

- Świątynia Opatrzności Bożej ma swoje korzenie w czasach króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Jej budowę uchwalono w 1791 roku jako wyraz wdzięczności za Konstytucję 3 Maja. Jan Matejko uwiecznił ten moment w obrazie "Uchwalenie Konstytucji 3 Maja". Pierwotnie planowano umiejscowienie budowli w dzisiejszym Ogrodzie Botanicznym, a projekt architekta Jakuba Kubickiego został zatwierdzony przez króla. Niestety, wojna polsko-rosyjska przerwała prace, pozostawiając jedynie część fundamentów. Mimo przeciwności losu, prace wznowiono po odzyskaniu niepodległości, a konkurs wygrał Bohdan Pniewski. Jednak II wojna światowa i okupacja uniemożliwiły dokończenie budowy przez długie lata. W 1999 roku Prymas Polski, kardynał Józef Glemp, zainicjował powrót do idei budowy Świątyni. Ojciec Święty Jan Paweł II poświęcił kamień węgielny. Projekt pracowni Szyborskich został wybrany do realizacji.

11 listopada 2016 roku, w Narodowe Święto Niepodległości, odbyło się uroczyste otwarcie dla wiernych, z udziałem najwyższych władz Rzeczypospolitej.

b) Jakie funkcje pełni muzeum?

- W kompleksie kulturalno-religijnym o nazwie Centrum Opatrzności Bożej znajduje się Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego.

Muzeum jest państwową instytucją kultury współprowadzoną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Archidiecezję Warszawską.

Celem Muzeum jest upamiętnienie roli jaką dwaj wybitni Polacy odegrali w najnowszej historii Polski oraz świata.

- jakie muzeum może pełnić funkcje?

„Muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr naturalnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów”

c) Dlaczego to pokaz jednego obrazu?

- jest to wyjątkowy obraz – jedyny obraz van Gogha w Polsce (!), praca silnie odbiega od najstynniejszego okresu francuskiego - dzieło reprezentuje holenderski okres twórczości van Gogha – wczesny, podczas którego artysta przeżywał fascynację twórcami ze szkoły haskiej, malującymi nostalgiczne pejzaże, utrzymane w ciemnym tonacjach i ze zgaszonym światłem.
- ma bardzo ciekawą historię – należy do tzw. „zaginionej pracowni”

Zadanie 1. Vincent van Gogh i listy

A. przedstawienie postaci artysty i wskazanie roli jaką odgrywają listy w badaniu jego dorobku

- Vincent van Gogh urodził się 30 marca 1853 roku w Groot-Zundert, niewielkiej miejscowości w południowej Holandii. Był synem pastora Teodorusa i Anny Cornelii. Van Gogh dorastał w rodzinie, w której religia odgrywała ważną rolę.

- Vincent zaczął pracować w galerii w wieku 17 lat, ale prawdziwie artystyczną pasję odkrył później. Po serii różnych zawodów, w tym nauczyciela, asystenta księdza i sprzedawcy książek, postanowił poświęcić się sztuce. W 1880 roku, mając 27 lat, podjął decyzję o studiowaniu malarstwa. Poznał się z impresjonizmem, neoimpresjonizmem i japońskim malarstwem drzeworytniczym, co miało znaczący wpływ na jego twórczość (zaprzyjaźnił się np. z Henri Toulouse-Lautrec).

- był artystą niezwykle płodnym, choć przez większą część swojego życia zmagającym się z problemami psychicznymi. Jego twórczość obejmuje ponad 800 obrazów, w tym wiele arcydzieł uznawanych obecnie za klasyki sztuki. Jego charakterystyczny styl, z widocznym pociągnięciem pędzla i intensywnymi kolorami, stał się rozpoznawalny na całym świecie

- listy Vincenta van Gogha to zbiór 903 zachowanych listów, które Vincent van Gogh napisał lub otrzymał. Ponad 650 z nich pochodzi od Vincenta do jego brata Theo. Listy zostały po raz pierwszy opublikowane w 1914 roku i od tego czasu były tłumaczone na wiele języków.

- są one cennym źródłem informacji o życiu i twórczości van Gogha. Ujawniają jego myśli i uczucia dotyczące sztuki, jego walki z chorobą psychiczną oraz jego złożony związek z bratem. Listy są również pięknie napisane i stanowią ważny przykład literatury holenderskiej.

B. prowadzący/a dysponuje zestawem cytatów z listów artysty, które uczestnicy losują, odczytują na głos i próbują na ich podstawie wywnioskować, co oznaczają, jakie emocje mogły podyktować ich napisanie. Prowadzący po każdym cytacie dopowiada historie o różnych aspektach jego życia:

1. „Często myślę o Was obojgu i bardzo chciałbym Was znowu zobaczyć.” 26-27.01.1883

→ w tym czasie mieszkał w Hadze i uczył się malarstwa; słowa te kierował do swoich rodziców, do których przyjechał kilka miesięcy później, już po ich przeprowadzce do Nuenen.

→ ich relacje były dość skomplikowane – rodzice chcieli, by został pastorem, a ojciec wprost nie aprobował artystycznej ścieżki jaką obrał sobie Vincent

2. „...Spróbuj zrozumieć ostatnie słowo tego, co wielcy artyści, poważni artyści mówią poprzez swoje arcydzieła; w tym będzie Bóg. Jedni napisali lub powiedzieli o tym w książce, a inni w obrazie”, 22-24.06.1880

→ Vincent zarzucił swoje marzenia o zostaniu pastorem – zaczął upatrywać swoją misję w byciu malarzem i dokumentowaniu np. życia chłopów.

3. „Kiedy myślę o mojej własnej pracy, to przede wszystkim obraz wieśniaków jedzących kartofle, który namalowałem w Nuenen, jest najlepszym, jaki namalowałem” Koniec października 1887

→ Mowa o obrazie „Jedzący kartofle” 1885, który van Gogh uważał za jeden ze swoich najbardziej udanych obrazów. Warto pokazać reprodukcję.

4. „Gdy się studiuję sztukę japońską, widzi się, że człowiek mądry, inteligentny, filozof, spędza czas na czym? Na badaniu odległości Ziemi od Księżyca? Na zgłębianiu polityki Bismarcka? Nie, studiuję źdźbło trawy. Ale to źdźbło trawy pozwala mu później rysować wszystkie rośliny, a potem pory roku, pejzaże, zwierzęta, wreszcie postać ludzką.(...) trzeba powrócić do natury mimo naszego wykształcenia i naszej pracy w świecie konwencji.” Wrzesień 1887

→ Żywo zainteresowany sztuką japońską, zbierał drzeworyty. Warto podkreślić, że van Gogh był bardzo odcytany.

5. „Jakże dziwne wydają mi się te trzy ostatnie miesiące. Czasem nieznanne duchowe męczarnie, potem chwile, kiedy zasłona czasu i fatum okoliczności przez moment wydają się na jakiś czas otwierać.” 29.03.1889

→ Czas dużych zmian: Theo ożenił się z Johanna; mieszkańcy Arles domagali się zamknięcia Vincenta w szpitalu. Artysta pisał te słowa tuż przed przeprowadzką do 2 pokoju należących do doktora Reya. Porzucił na zawsze „Żółty domek”.

6. „Właśnie zacząłem malować obraz dla niego, żeby powiesić go w jego sypialni, wielkie gałęzie białego kwitnącego migdałowca na tle błękitnego nieba.” 19.02.1890

→ Z okazji narodzin bratanka, Willema namalował obraz „Kwitnący Migdałowiec”. Warto pokazać reprodukcję.

7. „Jeśli chodzi o tematykę, to zdecydowałem się na wieś. To jest świat, który mnie interesuje, ponieważ jest to świat biedy i pracy. Chcę malować ludzi, którzy pracują, którzy jedzą, którzy śpią, którzy kochają.” Koniec grudnia 1883.

→ Podczas jego pobytów w Hoogeveen w prowincji Drenthe w północnej Holandii, następnie Nieuw-Amsterdam, po czym w Nuenen, małej wiosce w północnej Brabancji, niedaleko Eindhoven malował chaty i ich mieszkańców. Z tego okresu pochodzi obraz „Wiejskie chaty wśród drzew”.

ZADANIE 2. Zawite losy obrazu

- prowadzący/a dzieli uczestników/czki na grupy po 2-3 os.

- każda grupa otrzymuje 1 kartkę z krótkim opisem losów obrazu, od powstania do momentu włączenia jej do Kolekcji im. Jana Pawła II oraz karteczki z wyciętymi fragmentami różnych zdań, opowiadającymi poszczególne etapy losów obrazu. Zadaniem uczestników jest poukładanie ich na podłodze w takiej kolejności, by zrekonstruować dzieje obrazu. Uda się to tylko wtedy, jeżeli jego historia zostanie uważnie przeczytana a cała klasa będzie ze sobą współpracować.

Treść historii do wydrukowania na kartkach:

„Jesień 1883 była czasem intensywnego tworzenia dla Vincenta van Gogha. Wtedy powstał obraz, który później nazwano „Wiejskie chaty wśród drzew”. Malowidło przedstawiające wiejski krajobraz z Holandii było jednym z wielu dzieł, które artysta pozostawił po sobie.

Po dwóch latach, w 1885 roku, van Gogh opuścił rodzinną Neunen, kierując się do Francji, gdzie miał zamiar kontynuować swoją artystyczną podróż. Tam spędził resztę swojego życia, nigdy już nie wracając do Holandii. Po jego śmierci i śmierci brata Theo, ich matka Anna Cornelia zorganizowała przeniesienie skrzyń z pozostawionymi dziełami do magazynu w Bredzie. Niestety, po przeprowadzce do Lejdy w 1889 roku, depozyt popadł w zapomnienie.

W 1902 roku właściciel magazynu zakończył działalność, a prace van Gogha zostały sprzedane za niewielką kwotę Janowi Couvreurowi z Bredy. Couvreur nie zdawał sobie sprawy z wartości tych dzieł i umieścił je w piwnicy. Kiedy sprzedał je Keesowi Mouwenowi, ten wraz z Willemem van Bakel zorganizowali trzy duże aukcje w Kunsthandel Oldenzeel w Rotterdamie w 1903 roku.

W 1904 roku obraz „Wiejskie chaty wśród drzew” trafił na aukcję u F. Müllera w Amsterdamie i został nabyty przez Rudolfa Netera, publicystę i konesera sztuki z Brukseli. Przed 1914 rokiem obraz znalazł się w kolekcji szwajcarskiego małżeństwa Karla Friedricha Meyera i Niny Fierz.

Przed 1947 rokiem Franz Meyer-Stünzi nabył dzieło, a po jego śmierci dziedziczył je historyk sztuki Franz Meyer Jr. W kolejnych latach „Wiejskie chaty wśród drzew” pozostawały w rękach różnych kolekcjonerów, aż 31 marca 1987 roku Zbigniew Karol

Porczyński zakupił obraz na aukcji w Christie's pod tytułem „Fermes, Hoogeveen” za cenę 89 200 funtów brytyjskich.

Porczyński sprowadził do Polski ponad 400 obrazów, w tym ten van Gogha. 5 listopada 1987 roku miało miejsce uroczyste otwarcie Kolekcji im. Jana Pawła II w Muzeum Archidiecezji Warszawskiej, gdzie „Wiejskie chaty pośród drzew” znalazły swoje nowe miejsce, kontynuując swoją podróż przez dzieje sztuki.”

Treści do wydrukowania na karteczkach do układania (| oznacza miejsce cięcia).

Jesień 1883 | Vincent van Gogh namalował obraz | „Wiejskie chaty pośród drzew” |
1885 r. | Artysta wyjechał z rodzinnego domu w Neunen | do Francji. Nigdy już nie wrócił do Holandii. | Po śmierci Vincenta i Theo, ich matka, Anna Cornelia, zorganizowała przeniesienie skrzyń z pozostawionymi pracami do magazynu w Bredzie. | Jednakże po przeprowadzce do Lejdy w 1889 r. depozyt popadł w zapomnienie. |

1902 | Właściciel magazynu zakończył działalność, | a dzieła van Gogha zostały sprzedane za niewielką kwotę kupcowi Janowi Couvreurowi z Bredy. | Wszedł on w posiadanie około sześćdziesięciu obrazów, sto pięćdziesiąt luźnych płócien, osiemdziesiąt rysunków piórem i od stu do dwustu rysunków kredą, | które ulokował w piwnicy. | Nieświadomy wagi tych prac sprzedał je na ulicy Keesowi Mouwenowi, który | wraz z Willemem van Bakel, zorganizowali trzy duże aukcje w Kunsthandel Oldenzeel w Rotterdamie w 1903 roku.

1904 | Dzieło zostało sprzedane na aukcji u F. Müllera w Amsterdamie. | Obraz trafia do kolekcji publicysty i konesera sztuki, Rudolfa Netera w Brukseli. |
Przed 1914 | „Wiejskie chaty pośród drzew” trafiają do znanej szwajcarskiej kolekcji | Karla Friedricha Meyera i Niny Fierz. |

Przed 1947 | Obraz nabywa Franz Meyer-Stünzi. | Po śmierci Franza Meyera-Stünzi dziedziczy go historyk sztuki Franz Meyer Jr. |

31 marca 1987 | Zbigniew Karol Porczyński | kupuje obraz na aukcji w Christie's, | pod tytułem „Fermes, Hoogeveen” | za cenę 89 200 funtów brytyjskich. |

1987 | Porczyński sprowadza do Polski kolekcję ponad 400 obrazów, wśród nich znajduje się obraz van Gogha, | 5 listopada 1987 roku nastąpiło uroczyste otwarcie Kolekcji im. Jana Pawła II w Muzeum Archidiecezji Warszawskiej. |

ZADANIE 3. Kalambury

- dzielimy się na pary, w każdej z nich wybierana jest osoba, która będzie rysować,
- osoby, które nie będą rysować zapraszane są na bok w celu wręczenia im reprodukcji obrazu „Wiejskie chaty pośród drzew”, z wyraźnym zaznaczeniem, by nie pokazywać go swojej parze. Należy im dać chwilę, by uważnie przyjrzeni się pracy.
- zadanie polega na tym, by osoby trzymające reprodukcję jak najdokładniej opisały ten obraz koleżance/koledze, którzy mają za zadanie ten opis przekuć w rysunek.

- zwycięża ta para, której uda się odnotować jak najwięcej detali.

- po zakończeniu ćwiczenia, prowadzący/a ogłasza zwycięską parę oraz opowiada o stanie zachowania pracy:

→ widoczny ślad po zagięciu płótna w lewym górnym rogu, z którego wykruszyła się farba. Jest to efekt zdjęcia obrazu z krosien, by zmniejszyć jego objętość do przechowywania w skrzyniach lub szufladzie jak arkusz papieru.

→ później płótno zostało dla usztywnienia naklejone na deskę, a brzegi obrazu zabezpieczono czerwono-brązową taśmą – jej fragmenty widoczne są przy krawędziach ramy. Wszystkie te znamiona pozwoliły ustalić, że obraz należał do grupy wczesnych dzieł artysty zapakowanych w skrzynie i porzuconych przez rodzinę van Gogha w Bredzie.